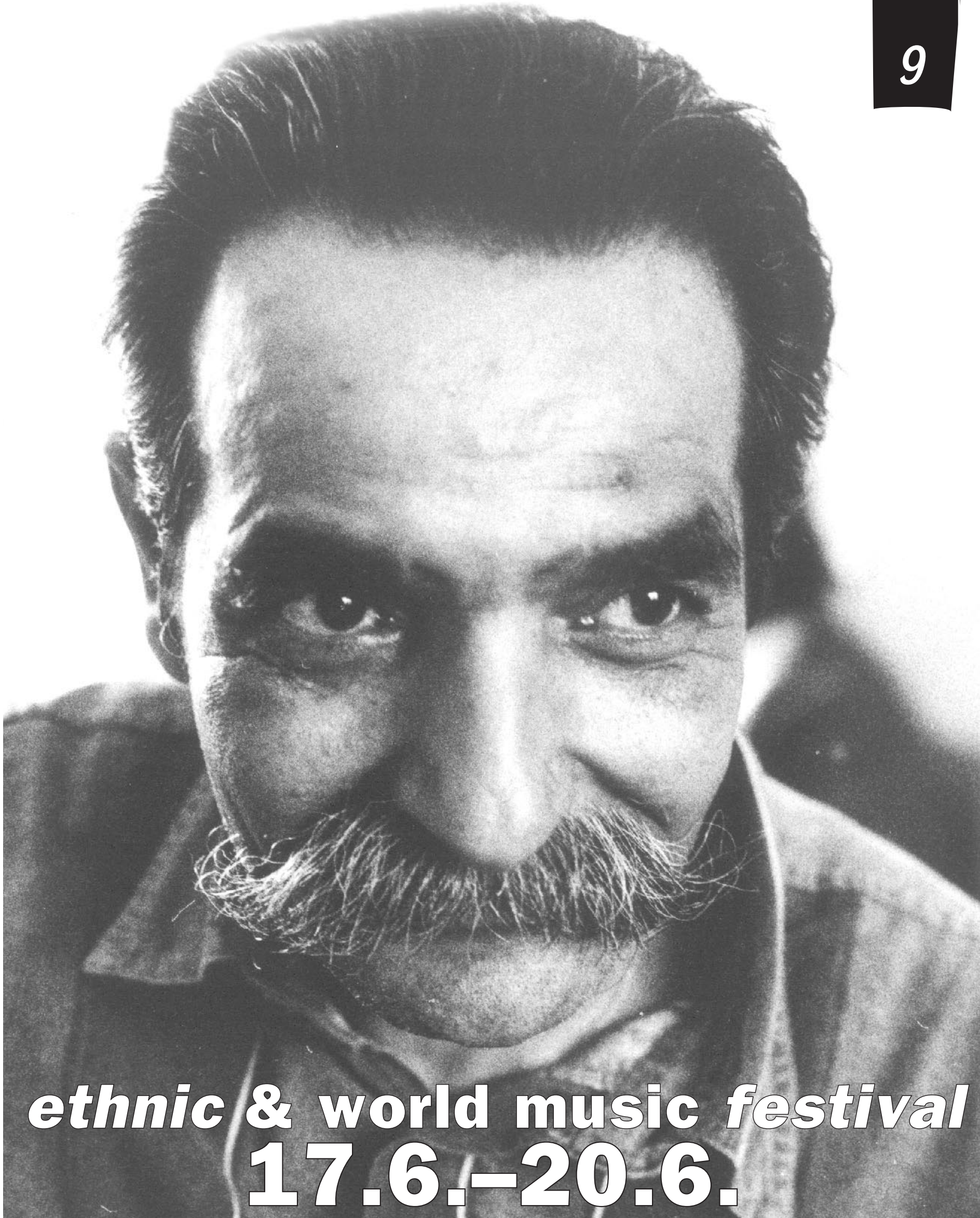

RESPECT

1
9
9
9

ethnic & world music festival
17.6.-20.6.

Pro ty, co chtějí...

Před necelým rokem jsme v příloze k prvnímu ročníku festivalu Respect 98 napsali, že máme šanci. Šanci poznat něco nového a inspirujícího. To první ročník festivalu bezpochyby splnil. Zároveň jsme náš pokus poněkud domýšlivě označili za příspěvek do tolik potřebné debaty o soužití Čechů s Nečechy. Bylo to tróufalé. Podíváme-li se na výsledky oné roční „debaty“, musíme přiznat, že nejsme v situaci, kterou se lze právě dvakrát chlubit. I když – zkusme být ještě chvíli optimističtí a řekněme zhruba tolik: výsledky jsou značně rozporuplné, ale něco se přece jenom děje. Jistě, čeští Romové, jediná významější „odlišná“ skupina sdílející s námi zemi, dál po stovkách emigrují pryč a daleko. Komunální volby v Ústí nad Labem vyhráli politici díky svému slibu zahnat tmavé, nepřizpůsobivé občany za zdi ghetta. V Rokycanech zase nebyvalou důvěru spoluobčanů získal v hlasování člověk proslavený tím, že do své hospody zakázal Romům přístup. V prvním případě šlo o kandidáty ODS, ve druhém se populární hospodský vyšvihl na kandidátce sociálních demokratů. Vzhledem k dnešní povaze české „smluvní“ demokracie to není právě

povzbuzující popis. Loni jsme s radostí konstatovali, že sněmovnu už nebude okupovat fašista Sládek a jeho věrní. Doktorovy vize ale ledaskde s radostí přijali zástupci „demokratických stran“ a rovnou přešli od slov k činům. A přidejme k tomu už jen „tradiční“ konstataování, že prasečák v Letech na místě někdejšího koncentráku stojí dál.

To všechno není veselé. Ale na svět se lze naštědit dívat i jinou optikou. Zeď v Matiční sice svým budovatelům vyhrála volby, vláda ale předminulou středu téměř jednomyslně rozhodla, že žádná ghetta nepřipustí. Prasečák stojí, ale už jen fakt, že se o něm vážně mluvilo na půdě kabinetu, by ještě před dvěma lety vypadal hodně nepravděpodobně. Stejně jako skutečnost, že televizní zprávy na veřejnoprávní obrazovce už řadu měsíců hlásí mladý romský moderátor a ve sněmovně hlasuje mladá romská poslankyně. A ta spolu se svými kolegy z řad často nepřilíš jednotné romské elity (což není výtka, jen konstataování) dokázala najít společnou řeč a nahlas většinové společnosti říci, že o žádné zdi mezi bílými a Romy nestojí.

Co z toho všeho plyne? Důvody ke strážlivému optimismu lze najít, pokud je hledat chceme. Nebo ještě lépe: pokud je chceme sami vytvářet a pokud jsme ochotni o svých ideách

presvědčovat ostatní. Rozšiřovat prostor pro toleranci a takovou formu vzájemného soužití, která bude obohacovat obě strany, není nakonec zase tak složitě.

To je i smyslem letošního Respectu. Na rozdíl od loňska není věnován „pouze“ romské hudbě. Romská muzika – a to i česká – přirozeně patří do širokého proudu etnické hudby. Skoro by se dalo říct, že nějaké přísně vyhraněné, „speciální“ hřiště Romové nepotřebují ani pro svou hudbu, ani pro svůj život. Vždy totiž budou schopni začínat znovu a znovu.

Tváří v tvář silící romské emigraci je proto dobré položit si otázku: kdo by měl mít vlastně zájem na tom, aby toho druhého neztratil? Romové svou budoucnost obvykle plánují jen velmi málo. A přitom si mohou být jisti, že na západ od českých hranic jen těžko najdou prostředí, které k nim bude ještě méně přívětivé než to naše. Pokud od nás Romové odejdou, pravděpodobně najdou jiné místo a jiné tváře. Jenom my, hrdí, bílí Češi, budeme koukat jen sami na sebe. Dost nepěkná představa.

JINDŘICH ŠIDLO

Kočovníci a blues ze Sahary

„Když přijdete v Farafenye na trh a na chvíli zavřete oči, obklopí vás kulisa plná svůdných vůní, lákavých a neznámých tónů. Čas jako by se v té chvíli zastavil. Někde nad chaotickou směsicí hlasů zaslechnete kytaru či dokonce elektricky zesílenou koru, přidá se hypnotický rytmus bicích, a přestože nerozumíte textu, máte stejný pocit, jako když jste slyšeli poprvé blues: ty příběhy vyprávějí jak o utrpení, tak o síle mu vzdorovat,“ líčí své zážitky německý producent, který odjel do Afriky hledat kořeny hudby amerických černochů.

O Sahaře se tvrdí, že cizince přitahuje prazvláštní silou: Paul Bowles, americký novelista a hudební sběratel, jezdil od třicátých let čerpat inspiraci do Maroka a jeho příkladu pak následoval spisovatel William Burroughs, členové Rolling Stones, Jimi Hendrix a celá řada jazzmanů. Po svém si mystický vliv Sahary vysvětluje kočovný národ Tuaregů: „Bůh stvořil země plné vláhy proto, aby lidé měli kde žít, ale právě tak stvořil pouště, aby tam lidé mohli poznat svoji duši.“

Poušť má mnoho společného s mořskou plochou: oázy tu fungují jako ostrůvky, úkryty před nepohodou, zatímco životem a cizokrajným zbožím oplývající města na jejím okraji jsou obdobou kosmopolitních přístavů. Tato „pouštní nádraží“ bývají navzájem propojena delikátní sítí dopravních tras, což zároveň vysvětluje, proč národy z oblasti Sahary užívají příbuzné nástroje a hrají podobnou hudbu, i když etnicky náleží k nejrůznějším rasám a skupinám: přes Saharu navzájem komunikují Arabové, Židé, černoši z podsaharského Sahelu, stejně jako původní obyvatelé severní Afriky – Tuaregové, Kabylové a Berbeři.

Území Sahary je velké zhruba jako Evropa, Spojené státy anebo Čína. Přes svoji pověstnou nehostinnost to však není mrtvá pustina: vedle obchodních karavanů od paměti křižovali válečníci i nomádské národy. Když Féničané před třemi tisíci lety obchodovali s domorodci ze severu Afriky, nikdy se jim nepodařilo proniknout hlouběji do

vnitrozemí. Později se pobřeží Středozemního moře pokoušeli kolonizovat Římané, ale brzy zjistili, že tamní „barbarové“ se zkrátka nedají podrobit. Římané říkali místním kmenům „Berbeři“, zatímco oni se sami označují – podobně jako jejich příbuzní Tuaregové – jménem imazighen, což znamená „svobodní lidé“. Později, kdy přímořské kraje na africkém pobřeží Středozemního moře ovládli Arabové, se tyto svobodní lidé uchýlili hlouběji do vnitrozemí – tedy na poušť. Aby přežili v tvrdých podmínkách, setrvali u kočovného způsobu života.

V místě, kde sahelská řeka Niger zasahuje nejhlouběji do pouště, leží město Timbuktu – významná základna saharských karavanů, o kterou se v historii mnohokrát bojovalo. Koncem 16. století dobyli Timbuktu Marokánci, o dvě stě let později z něj vytvořili hlavní město své tehdejší říše Tuaregové, před sto lety se stalo součástí francouzské západní Afriky, a dnes patří k republice Mali.

Zánik kolonialismu v 60. letech znamenal

ale pro kočovníky ze Sahary spíše pohromu a Tuaregové se podobně jako řada jiných etnik stali národem bez státního útvaru. Jejich území bylo rozparcelováno mezi nově vzniklé státy Mali, Burkina Faso, Niger a Alžír. Tuaregové se ocitli mezi dvěma mlýnskými kameny: arabským na severu a sahelskou částí černošské Afriky na jihu; navíc je zdecimovalo extrémní sucho. Jejich vzpoura roku 1963 byla krutě potlačena malijskou armádou a z mnoha kočovníků se tehdy stali vyhnanci. Dnešní Sahara je díky tomu bohatší o jednu z vymožeností 20. století: o uprchlické tábory. Podobný osud jako Tuaregy z Mali potkal kočující pasteve z dřívější Spánělské Sahary: jejich území, chudé na vegetaci, ale bohaté na fosfát a rudy, obsadilo Maroko, a „Saharus“ (tj. Sahařané, jak se sami nazývají) žijí v dvacet tři let trvajícím provizoriu ve stanech v západním cípu Alžírsku.

„Usedlé“ severoafrické národy se na kočovný život i hudbu prapůvodního obyvatelstva dívají stejně přezíravě jako mnozí Evropané na Romy. Paul Bowles, který se v 50. letech usadil v Maroku natrvalo a zachycoval tamní hudební tradice, vzpomíná: „Když jsem projevil zájem o hudbu berberského obyvatelstva, marocké úřady to velmi znepokojilo. Oni ji považovali za hudbu divochů, a pokud by ji měli slyšet lidé ze Západu, brali by to jako ostudu.“

Hudba Tuaregů pronikala do světa dlouhou dobu jen na etnografických nahrávkách, které neměly šanci ovlivnit širší vkus – až do prosince 1993, kdy malijský kytarista a zpěvák Ali Farka Toure natočil v Kalifornii s producentem Ry Cooderem historické album Talking Timbuktu, jehož název představoval parafrázi na „mluvená blues“ amerických černochů.

Toure se narodil a dodnes žije jako farmář ve vesnici Niafunke na řece Niger, vzdušnou čarou asi 160 km od Timbuktu. Koncem 60. let prý v rámci bratrské kulturní výměny mezi socialistickými zeměmi navštívil spolu s malijským státním folklorním ansámblem Bulharsko a Československo – ale jeho lakonický kytarový styl vznikl až později. Odborníci spekulují, jak hluboko v Africe leží kořeny amerického blues – a Toure líčí, že když poslouchal John Lee Hookera a jiné černé Američany, bezpečně u nich identifikoval melodie, které znal od Tuaregů. Toureho album získalo cenu Grammy v kategorii world music a řadě posluchačů otevřelo dveře do neznámého hudebního světa.

Tartit Ensemble založili Tuaregové, odsunutí ze severního Mali. Jejich nedobrovolný pobyt v uprchlickém táboře měl jeden pozitivní efekt: umožnil setkání mezi geograficky značně vzdálenými větvemi. Tato inspirativní zkušenost se promítla i do názvu původně dvacetičlenné skupiny: slovo tartit znamená svazek, shledání, pouto.

PETR DORŮZKA

Autor je nezávislý hudební publicista.

Šepoty a výkřiky židovských šumařů

„Židovská lidová hudba na mě udělala velký dojem. Má řadu tváří. Vypráví zároveň o radosti i tragédiích, míchá dohromady smích se slzami,“ prohlásil kdysi ruský skladatel Dmitrij Šostakovič. Sám ale sotva tušil, že koncem tohoto století prožije hudba východoevropských židovských šumařů světový revival.

Polská skupina Kroke se stala jedním z překvapení festivalu WOMAD roku 1997: její obtížně popsitelná hudba evokuje du-

chovní hloubkou estonského skladatele Arvo Parta, svojí koncentrací na detail připomíná americké minimalisty, a přestože všichni tři členové přistupují ke svým nástrojům s erudicí experimentujících hudebníků, s obecně naváží stejně bezprostřední kontakt jako lidoví muzikanti z vesnice.

„Sál je zahalen temnotou. Z ní se pozvolna vynořuje hlas akordeonu, soustředěný na jedinou notu, která přibírá na hlasitosti. Po chvíli se ozve výkřik houslí, vzápětí stvrzený

kontrabasem. Soustředěné publikum sleduje tento nářek a modlitbu, která se postupně promění v bujarou oslavu života. Jednotlivé nástroje se osvobozují, překračují pravidla, hráči plně prokazují svoji virtuozitu,“ napsal tehdy o Kroke francouzský tisk.

Tradice evropských židovských kapel – tedy předchůdců dnešních klezmerbandů – trvala v Evropě několik staletí. Zatímco v Evropě se Hitlerovi podařilo kontinuitu židovské kultury téměř dokonale zničit, ve Spojených státech se její stopy vynořily v novém kontextu: v muzikálech, filmové hudbě, a dokonce v úvodní pasáži Rapsodie v modrém; její autor George Gershwin byl podobně jako swingový klarinetista Benny Goodman potomkem židovských přistěhovalců.

Současnému americkému revivalu klezmerbandů, který trvá od 70. let, zčásti napomohl klarinetista Giora Feidman. Jeho dědeček hrál na svatbách v Besarábii, dnešní Moldavii, jeho rodiče se odstěhovali do Argentiny, aby unikli pogromům na Židy. Feidman zpočátku působil v symfonickém orchestru v Buenos Aires, později se stal prvním klarinetistou Izraelské filharmonie. Počátkem 70. let se usadil v USA – a jeho hudební vzdělání mu nijak nepřekáželo v tom, aby se věnoval „lehké“ hudbě židovských šumařů.

Klezmatici a další novodobé americké klezmerbandy čerpaly především z předválečných nahrávek, které v USA natočili židovští přistěhovalci z Evropy. A jejich pří-

klad povzbudil k následování řady evropských hráčů. Skupinu Kroke založili absolventi Krakovské hudební akademie, kteří se vyhnuli zrádným úskalím „akademického folkloru“ snad ještě lépe než dvacet let před nimi Giora Feidman. Název skupiny Kroke znamená v židovském jazyce jidiš Krakov – a skutečnost, že první významný evropský klezmerband vznikl právě zde, má bohužel osudový podtext: v blízkosti města existovala židovská obec Kazimierz, údajně dokonce starší než samotný Krakov. V 19. století se stala jeho předměstím a až do roku 1939 patřila k významným centrům židovského života. Americký specialista na židovskou hudbu Ari Davidow napsal, že „hudba Kroke je mnohem temnější než tradiční styl klezmer. Chvillemi zní, téměř jako kdyby se Velvet Underground znovuzrodili v klezmerové podobě. Jejich hudba je ovšem zároveň zábavná a snad by se na ni dalo i tančit. Rovněž se nabízí vysvětlení, že ten temný zvuk vypoovídá o historii města: zatímco před holocaustem měl Krakov 35 % židovských obyvatel, dnes jejich počet nedosahuje ani dvou set.“

PETR DORŮŽKA

Autor je nezávislý hudební publicista.

Čtvrtek 17.6.

Pražský hrad – Španělský sál, 19.30

Kayo Mikami & Torifune Butoh-Sha

Tanečnice Kayo Mikami vystupovala v minulých letech s velkým úspěchem na festivalech po celém světě – např. ve francouzském Nancy (Avignon), v San Francisku (World Dance Congress, Permi Fringe Festival of Independent Theaters atd.).

Je magistrou tance butoh, který vyučuje. Pořádá pravidelné workshopy, a to nejen na místech svých vystoupení (např. CORD–Conference for Dance and Culture v Kanadě). Kromě toho, že publikovala průkopnickou knihu o technice tance butoh, která se opírá o její studium u samotného zakladatele tohoto tance pana Tatsumi Hijikata, je také redaktorkou japonského časopisu Japanese Dance Congress Magazine, který se věnuje tanci.

Poděkování pořadatelů festivalu patří:

Nadaci ROS, Open Society Fund, Know How Fund, SPT Telecom, hlavnímu městu Praha, Pro Helvetia, Společnosti při ČT Člověk v tísni, Francouzskému institutu, Polskému kulturnímu institutu, České televizi, Lidovým novinám, Rádiu 1, Rádiu Limonádový Joe, Rádiu Classic FM a Country Rádiu.

Další díky patří: Kontinenty, hotelu Prokopka, JR Production, Klubu slovenskej kultúry, grafickému studiu Mowshé, grafickému studiu Harpuna.

HLAVNÍ
MĚSTO
PRAHA

PRO HELVETIA
CordWest foundation

LIDOVÉ NOVINY

Pátek 18.6.

věnováno české romské hudbě
Palác Akropolis, 19.30

Duo Slepčík

Honza „Aču“ Slepčík a jeho žena Magda jsou tím nejpřirozenějším hudebním seskupením, jaké může vzniknout. Jejich hudba reprezentuje autentickou romskou hudbu v Čechách.

„Ača“ Slepčík spolupracoval s režisérem Evaldem Schormem a s Bohumilem Hrabalem při realizaci „Hlučné samoty“, je společně s multiinstrumentalistou Jiřím Stivínem spoluautorem hudby k filmu Tulák. Asistoval rovněž jako odborný konzultant při natáčení italského dokumentu o Romech v polistopadovém Československu.

Čilágos

Čilágos „Oblak“ vznikl v Náchodě v roce 1991. Počet členů souboru dosahuje v některých případech počtu až třiceti osob a na Respectu se představí jako čtrnáctičlenný soubor.

Álom

Ačkoliv je v této mladé cimbálovce zastoupen v osobě primáše Vojty Lavičky (mj. houslista mezinárodních Deep Sweden) pouze jeden Rom, kapela se specializuje především na romské lidové písně z bývalého Československa. Důraz je kladen na co největší syrovost a autentičnost projevu.

Sobota 19.6.

ethnic & world music
Pražský hrad – terasa Jízdárny, 15.00

Ensemble Tartit

Muži a ženy ze skupiny Tartit jsou součástí nomádského lidu, který v současnosti zahrnuje 1 až 2 miliony lidí a pohybuje se v rozlehlých oblastech africké Sahary a Sahelů už tisíciletí. Je příbuzný rozsáhlé berberské komunitě, která ovládala severní Afriku do příchodu arabských dobyvatelů v 17. století; Tuaregové jsou tedy bratránci marockých Rifainů, alžírských Kabyleů a domorodých Gnauchů z Kanárských ostrovů. Mají společné kulturní kořeny i jazyk, ale Tuaregové si jako jediní uchovali starobylé písmo tifínagh, které kdysi používali všichni berberští předkové. Jejich zásluhou mohou dnes nejrůznější berberské kmeny znovu užívat toto písmo k zaznamenávání svého jazyka.

Různí arabští obyvatelé, ať sousedé či nepřátelé, pojmenovali tyto nomády Tuaregové a poté předali toto jméno francouzské armádě, které v průběhu kolonizačního dobývání často přísluhovali. Ale když o sobě hovoří sami Tuaregové, říkají si Kel Tamachek, „ti, kdo hovoří tuarežsky“, Kel Tagelmoust, „lidé se závojem“, nebo Imajeghen, „svobodní lidé“. Zde však budeme používat jejich známější přezdívku.

Do doby francouzské kolonizace se společnost Tuaregů zakládala na složitém a koherentním sociálním systému, který dodržoval vyhraněnou hierarchii mezi urozenými kmeny, kmeny vazalů, spojenců, maraboutů a kmeny sluhů, což byli potomci vězňů. Ekonomika této společnosti spočívala v chovu ovcí a dobytka, obchodu, kořistech z bojů a poplatcích. Politické vedení každé konfederace nebo její části symbolizoval ettebel, buben povělů, v držení náčelníka nebo soudce, tzv. amenokala. Tuaregové zavedli důmyslnou politickou organizaci, založenou na pružných obranných spojenectvích mezi nejrůznějšími skupinami nebo konfederacemi. Podobné vztahy udržovali i s okolními národy, s arabskými muslimy, Peuly, Songhaji a Hausy. Tuaregové spolu se spřízněnými kočovnými Berbery získali časem určitou politickou moc.

Mezi 1880-1890, krátce před příchodem prvních oddílů francouzského vojska, se některé kmeny sjednotily a vytvořily základní oporu nesmírného nomádského stanu, který symbolizoval tuarežskou společnost.

V šedesátých letech bylo společenství Tuaregů rozděleno vytvořením pěti nových států: Alžír, Libye, Nigeru, Mali a Horní Volty (od 1984 Burkina Faso). V roce 1963 vypuklo v horách Adagh v severním Mali tuarežské povstání a bylo násilně potlačeno malijskou armádou. Tuaregové byli připraveni o své tradiční ekonomické zdroje, byli omezeni novými hranicemi, útlakem nových arabských států na severu a nově usazených černých obyvatel na jihu, zbídačení drsnými obdobími sucha. Zdálo se, že jsou odsouzeni k pomalému úpadku a k nevrátnému procesu usazování.

V roce 1991 vyvolali mladí muži, z nichž někteří se vrátili z exilu a jiní dezertovali z libyjské armády, do které předtím hromadně vstupovali, ozbrojené srážky v Mali a Nigeru. Armády, které vzbouřenci nejprve zahnal na útěk, se později pomstily na tuarežských a muslimských obyvatelích měst a táborů, drancovaly a masakrovaly. Zachování kočovného stylu života nyní vedlo k odchodu do exilu. Muslimové a Tuaregové z oblastí Timbuctoo a Gao uprchli a ukryli se v táborech v Mauretánii, Alžírsku a Burkina Fasu, kde jejich život závisel na mezinárodní pomoci. V roce 1994, po několika marných pokusech dosáhnout mírové dohody, nastal další tragický zvrat; malijská armáda vyzvala Sougahaie, černochoy usazené v povodí řeky, aby vytvořili milice za účelem vyhnání Whittů, Tuaregů a muslimů navracejících se zpět na své území. Oběti se počítaly na stovky.

Dnes se zdá, že znovu zavládl mír. Tuaregové a muslimové složili zbraně a vělenili se do malijské armády i správy. Avšak největší oběti bojů zůstávají civilní obyvatelé, kteří se dnes pomalu a bolestně navracejí a pokoušejí se začít nový život.

Členové skupiny Tartit utekli před represí malijské armády do uprchlického tábora v Bassikounou v Mauretánii na dalekém východě. Tam se sešlo mnoho lidí, kteří by za normálních okolností žili daleko od sebe. Vznikla skupina, která tehdy čítala 20 lidí. Již se rozestli nejrůznějšími směry a scházejí se pouze, když vyrážejí na turné. Slovo „Tartit“ znamená spojení, svazek, symbolizuje pouto mezi hudebníky i mezi všemi Tuaregy navzájem.

Hudba, píseň a poezie zaujímají v tuarežské společnosti výsadní postavení. V chaosu, který přineslo toto století a jeho zápas, zůstaly trvalou součástí tuarežské identity.

Hlavní důraz kladou na zpěv, přičemž počet nástrojů je omezený.

Imzad je vyrobený z rozpůlené tykve nebo z dřevěné misky potažené koží kůží, ke které je připevněn krk s jedinou strunou z koňské žíně. Ženy, které hrají na imzad, jsou vážené a znají mnoho písniček vyprávějících o minulosti a ušlechtilých činech hrdinů. Nyní těchto hudebnic ubývá a jejich repertoár se neúprosně zmenšuje. Lala, která hraje na imzad ve skupině Tartit, často doprovází ostatní muzikanty skrytá před světly reflektorů.

Dalším nástrojem, na který hrají výlučně ženy, je tindé. Je zhotoven z malého dřevěného moždíře potaženého koží kůží, ve kterém ženy drtí obilí. I když ještě donedávna platilo, že na tindé mohou hrát pouze ženy ze služebných kmenů, nyní na něj mohou hrát všechny, a to nejen populární písničky. Mohou si vymýšlet nová slova ke klasickým melodiím připomínající starobylé hrdiny, povzbuzující muže, mohou se pyšnit ženskými přednostmi či hrát uhrančivé písničky napodobující rytmus chůze velblouda.

Imzad a tindé jsou nástroje přizpůsobené kočovnému životu. Jsou vyrobeny z každodenních předmětů, z tykve a z moždíře, a lze je znovu použít poté, co posloužily jako hudební nástroje. Ale tyto nástroje nejsou ojedinělé, Haousové a Džermové mají jednostrunné housličky, které se imzadu podobají, a mnoho afrických národů používá nástroje příbuzné tindé. Tuaregové a národy žijící v sousedství se vzájemně ovlivňují.

Podobnou výpůjčkou je tehardant, třístrunná loutna, příbuzná nástrojů Songhajů, Peulů a muslimů, na kterou v Tartit hraje Amano ag Issa.

Hlasy z pouště

„Budeme vám zpívat zamilované písničky mladých dívek, které se snaží upoutat pozornost chlapců v táboře. S hudbou člověk zapomene na všechno. Tento večer nejsme v Nantes, ale na severu Tombouctou.“ Těmito slovy zahájila své vystoupení na 13. letním festivalu v Nantes skupina sedmi Tuaregů z Mali, která si říká Tartit.

Tuaregové pocházejí z Mali, Alžírsko, Nigeru, Burkina Fasa a Libye. Jejich společná historie je roztržena africkou dekolizací a stanovením nových hranic. V 60. letech se tak z nich stávají Malijci, Alžírani či Nigerijci. Vystávají problémy: Tuaregové jsou přinuceni skoncovat s kočovným způsobem života, směnným obchodem a místní politické síly jim nejsou nakloněny. To vše vyústilo ve dvě velká povstání, první v roce 1963 na Mali a druhé v devadesátých letech na Mali a v Nigeru. Následkem těchto událostí žije dnes většina Tuaregů v uprchlických táborech. V těchto oblastech existuje chronická zaostalost, kterou ještě žádná vláda neměla chuť řešit. Vše, co potřebují, je autonomie, vzdělání a mír. Přestože se vždy tito „Páni pouště“, jak bývají nazýváni, spokojili s málem, potřebují silnice, studny a školy jednoduše proto, aby přežili.

Tuaregové jsou nomádi, především z hlediska kultury. Dokonce mezi uprchlickými tábory cestují a předávají si informace bez telefonu a dokonce bez psaní. Dokázali si udržet společný jazyk a kulturu, která neustoupila hranicím. Bohatství a majetek je neohromuje a k západoevropské kultuře s jejími hodnotami a způsobem života se stavějí s odstupem.

Naproti tomu se možná leckterý Evropan pozastaví nad zvyky Tuaregů. Jedním z příkladů je i rčení, že krásná žena musí být tlustá, neboli čím je tlustější, tím je krásnější. V každém táboře lze ještě v dnešní době nalézt alespoň jednu ženu tohoto typu. Tento zvyk ve skutečnosti umožňuje rodině ukázat své bohatství. Už od sedmi let věku jsou holčičky krmeny s patřičnou péčí během celého dne. Tuaregové dokonce pěstují rostlinu zvyšující apetit.

Přestože muslimky, jsou tuarežské ženy svobodné a islám pro ně není vězením. Jsou svobodné ve svém chování, oblékání a mohou kdykoli opustit svého manžela. „Rozvod může přijít jen tak. Ženy Tuaregů nikdy nepřijí-

Tartit v Evropě představili tuarežskou hudbu z Mali poprvé v r. 1995 na festivalu Voix de Femmes v belgickém Liege. V té době však hráli pouze zlomek tuarežského repertoáru.

Toto neustále proměňující se dědictví je dnes částečně ohroženo. Tuaregové prožívají jedno z nejtragičtějších období své historie, období sucha, válek, exodů a exilů, usazování, uprchlických táborů a chudinských měst. Budou ještě někdy schopni znovu nalézt svou vlastní cestu bez ztráty smyslu, rytmu nebo ryzosti?

ly polygamií. Takže pokud zjistíš, že tvůj muž se zajímá o jinou ženu, ihned od něj odejdeš. Sbalíš svůj stan a vrátíš se k rodičům.“ Rozvody jsou důvodem k oslavě. Je tím vyjádřeno, že se nic nestalo, že pokud muž svou ženu nemiluje, je lépe takový vztah ukončit. Přesto se dnes vzhledem k ekonomické situaci objevují stále větší tendence k polygamií.

Tuaregové neznají pojem opakování, jejich písně nejsou dané, např. co se týče melodie. Improvizují, nezpívají dvakrát stejnou píseň. Z jejich projevu je stále cítit nomádství, chtějí být naprosto svobodní, nejen co se týče projevu na jevišti, ale i co se týče času a disciplíny jako takové. Mají vždy dobrou náladu a smějí se a zpívají, jak jen mohou. „Po boji, pronásledování či trápení se zastavíme za písčnou dunou a slavíme.“

Jejich trhavé písně doplňují základní nástroje: jednotvárná niněra, dřevěný moždíř pokrytý kůží kůží a loutna o třech strunách. Křik žen a tleskání rukou dodávají rytmus. V hudbě těchto lidí je rytmus základem všeho. Člověk je fascinován, takřka okouzlen těmito škvabými melopejemi, připomínajícími mantry. Muži a ženy tančí dokola, trochu neohrabaně ve svých kostýmech, ale intenzivně a se vši svůdností. Jejich písně mluví o lásce, míru a každodenním životě.

Studentská konference Forum 2000

je součástí programu pěti velkých konferencí FORUM 2000, konaných každoročně na Pražském hradě pod záštitou prezidenta Václava Havla. Jejím posláním je poskytnout mladým lidem z celého světa prostor k diskusím nad aktuálními otázkami naší globální budoucnosti. Letošní studentské FORUM 2000 nese název „Mladí lidé v globální společnosti – perspektivy a výzvy pro vzdělání“. Za účasti 60 mladých lidí nejrůznějších kulturních tradic, náboženských vyznání, společenských a ekonomických podmínek a odborných profilů se bude zabývat vztahem globalizace a vzdělání. Kromě instituce vzdělání obecně a vzdělání ve vztahu k informační společnosti, studentské politice a trvale udržitelnému rozvoji se pozornost dvou pracovních skupin soustředí rovněž na roli vzdělání při boji proti sociální exkluzi, rasismu a xenofobii.

Podpora multietnické a multikulturní společnosti je i jedním z hlavních motivů pořádání etnic & world music festivalu RESPECT. Společný zájem na kultivaci inteligentního, tolerantního a pluralitního globálního společenství pak přirozeně propojuje festival RESPECT se studentskou konferencí FORUM 2000. Navíc umělecký zážitek – emocionální zkušenost pravé hemisféry – může být nejen příjemnou relaxací pro účastníky konference, znavené celodenním zatěžováním hemisféry levé, ale také velmi účinným a příjemným prostředkem vzdělávání v příštím tisíciletí.

Dundzingarav

Soubor Dundzingarav byl založen v roce 1993 zpěvákem Šagdarynem Dašou. Vystupovali v Číně, Indii, Německu, Francii, Belgii, Anglii, USA, Polsku a České republice.

Většina z více než dvou milionů Mongolů (žijících na území dvacetkrát větším, než je Česká republika) zůstává dodnes kočovníky. V jejich hudbě se odráží svoboda a síla prostého života v přírodě. Lze je přirovnat k tuvinským Huun Huur Tu, kteří se již několikrát představili českému publiku.

Reda Doumaz

Skvělý alžírský hudebník Reda Doumaz a jeho skupina, proslavená zejména ve frankofonním světě, se věnuje skládání písní formě „Chaabi“. Tuto populární formu, vycházející z klasické hudby arabsko-andaluské, Reda Doumaz rafinovaně a promyšleně obohacuje neotřelými melodickými nápady a poetickými texty.

Kroke

Kroke znamená v jidiš Krakov, polské město, ve kterém vzniklo v roce 1992 trio KROKE. Záhy se stalo jednou z nejuznávanějších klezmer skupin. Kroke hráli ve velkých sálech a na festivalech po celé Evropě s věhlasnými osobnostmi a kapelami, jako je Ravi Shankar, Natacha Atlas, Bustan Abraham, Van Morrison či The Klezmatics.

Tradiční repertoár berou Kroke jako základ pro originální aranžmá a improvizace. Využívají svých klasických a jazzových zkušeností z minulosti, a vytvářejí tak nový a jedinečný sound, který je pro židovskou hudbu neobvyklý. Jejich hudbu lze chápat jako kvintesenci starobylé židovské kultury a zároveň jako živoucí důkaz o její nezlomné existenci.

Francouzi podporují festival Respect

Po úspěchu loňského 1. ročníku mezinárodního festivalu etnické hudby Respect '98 se Francouzský institut v Praze opět připojil k myšlence tohoto projektu.

V rámci loňského programu se představily romské skupiny z nejrůznějších zemí světa a také z Francie.

Ve Francii mají festivaly etnické hudby dlouhou tradici. Multikulturní charakter dnešní francouzské kultury absorboval nejrůznější vlivy arabské, africké či asijské.

Návštěvníci pražského festivalu se mohou těšit na koncert alžírského hudebníka Redy Doumaza, který právě ve Francii získal mnohé ze svých posluchačů. Společně s dalšími pěti hudebníky přináší skrze ryzí zpěv „chaabi“ poselství kultury, která ve svém jádru skrývá hlubokou lidskost a toleranci k ostatním národům.

Ne nadarmo se říká, že hudba je univerzální jazyk. A je méně složitý než francouzština...

**PŘEDPRODEJ
VSTUPENEK**

19. – 20. 6. 560 Kč

Neděle 20.6.

věnováno romské hudbě

Pražský hrad – terasa Jízdárny, 15.00

Ludová hudba Juliusa Šuko Bartoša

„Bartošovce“, jeden z nejstarších romských souborů na Slovensku, již není třeba českému publiku představovat. S úspěchem vystoupili na loňském festivalu Respect 98 a do Prahy dojíždějí již téměř pravidelně. Momentálně probíhá příprava nahrávání jejich profilového alba, které by se mělo objevit v druhé polovině tohoto roku.

Kék Láng – Modrý plamen od Dunaje

„Hudba je v naší krvi, je silou našeho života. Rodíme se za zpěvu a tance,“ říká Rai, přezdívaná „cikánská princezna“, třináctiletá členka skupiny Kék Láng.

Kék Láng není obyčejná cikánská hudební skupina, je to celá rodina v hudbě. Je třeba urazit téměř 300 km na východ od Budapešti, abyste objevili vesničku Nyirvasvari, posazenou uprostřed rozměrné maďarské pusty. Právě tady žije ve skromném obydlí rodina Rostas, v komunitě 200 Romů. Tato rodina patří k nomádskému kmeni Olachů. „Usadili jsme se v této oblasti v 50. letech. Mohli jsme si uchránit svou romskou hudební tradici, neboť jsme zůstali komunitou,“ říká Jozsef, nejstarší člen rodiny. Rodina Rostas přijala pseudonym Kék Láng, aby nesla pochodě své kultury. Kék Láng tak střeží živoucí hudební dědictví svých předků.

Slavnosti začínají bohatou hostinou: kuře na paprice, makový koláč, červené víno a pálenka. Stoly a židle jsou poté odsunuty a rodina se staví do půlkruhu. K nebi se začíná zvedat pomalá melodie, jejíž hudební síla vás záhy pohltí. Těžký úvod pak vystřídá taneční rytmus a vše se začne veselit. Děti, mladí i staří zpívají mnohohlasně a jedinými hudebními nástroji jsou jim lžice, plechové bandasky na mléko, pokličky a případně housle s kytarou. Luskání prstů,

tleskání a podupávání doplňují rytmus. Ale specialitou skupiny Kék Láng je použití javorového listu (dnes již z umělé hmoty), který umístěný mezi zuby vyvolává překvapující pískot, jehož znělá ostrost stimuluje hlasy.

Improvizační charakter písní dovoluje různým hlasům zazpívat sólo, vždy podpořené sborem, který z brčení v pomalé části přechází k rytmické mnohohlasosti v části druhé. Taneční písně používají vokální techniky, které napodobují různé nástroje: bogo nebo szajbogozés (maďarská jména pro basu napodobovanou vokálně), gajdola (dudy), pergelés. Jsou interpretovány muži s jejich zvucnými hrdečnými hlasy, které kontrastují s ostrými hlasy žen a míchají se s luskáním prstů a zvuky pokličky a dvou malých lžic. Tato starodávná technika připomíná Orient a indickou jedinečnost a současně se blíží tradici flamenca.

„Nezpíváme proto, abychom byli na scéně, ale abychom byli pohromadě,“ říká Ferrence „Léta jsme si museli těžce vydělávat na živobytí jako obchodníci s kořením, výrobci žesťových nástrojů či kováři. Muži také často cestovali vlakem za prací a tam se naučili zpívat Let's Twist Again.“ Jejich zpěv je základem, dává vše, jako by se měla v příštím okamžiku zhroutit země.

Musafir

Indický Rajasthan, odkud pochází skupina Musafir, je pravlastí Romů. Skupina Musafir Gypsies of Rajasthan tedy vlastně hraje hudbu, která je vzdáleně příbuzná se styly evropských Romů. V Rajasthanu žijí muslimové i hinduisté, kteří společně sdílejí i mnohé z posvátných míst. Stává se dokonce, že poutníci obou náboženství směřují ke stejným chrámům. Hudebníci, kteří pro tyto poutníky hrají, jsou zpravidla vyznavači hinduismu, a to tedy znamená, že v tomto případě se mohou hudebních produkcí zúčastnit i ženy. K těmto produkcím zpravidla patří i zaklínači hadů, kouzelníci, loutkoherci, trubadúři a fakíři. Ti všichni patří k show Musafir, která se českému publiku představila v létě 1988 v Paláci Akropolis.

Na Respect 99 přijedou Musafir s novým programem Rajasthan Colourful Desert of India. Skupina patří k prominentům současné scény world music a od roku 1996 odehrála více než 300 vystoupení na koncertech a prestižních festivalech, jako je Roskilde, Womad, Reading atd. Po vystoupení na Respectu Musafir míří do Hollywood Bowl v Los Angeles a na Summer Stage v Central Parku v New Yorku.

Nadace rozvoje občanské společnosti byla založena na jaře roku 1993. Od počátku své činnosti spravuje jeden z programů Phare – Program rozvoj občanské společnosti, financovaný z prostředků EU. Posláním nadace je posilovat a podporovat činnost občanských neziskových organizací, registrovaných v ČR. Předmětem činnosti nadace je poskytování nadačních příspěvků na konkrétní projekty, které mohou být podávány v těchto oblastech: informační aktivity a služby, školení a vzdělávání pracovníků a dobrovolníků neziskového sektoru, sociální a zdravotní oblast, ochrana lidských práv a národnostních menšin, ochrana spotřebitele, ochrana a péče o životní prostředí, rozvoj kulturního, společenského a komunitního života obcí, měst a regionů.

Do roku 1998 NROS podpořila více než 1300 projektů v hodnotě téměř 223 milionů korun.

Od roku 1999 se novým rysem Programu Phare stává program Dživas Jehketane – program na podporu projektů pomáhajících zlepšit postavení romské komunity, zlepšit společné soužití a zapojit romské občany do řešení těchto problémů. Podporovány jsou projekty v oblasti vzdělávání a výchovy, v oblasti právní a poradenské pomoci, projekty kulturního charakteru a jiné.

Na jaře roku 1998 rozšířila NROS ve spolupráci s Českou televizí své aktivity o nový charitativní projekt nazvaný „POMOZTE DĚTEM!“ Cílem projektu je uspořádat každoročně sérii sbírkových akcí, které vyvrcholí zábavným pořadem v ČT, vysílaném na Velikonoční pondělí. V prvním kole se k 30. dubnu 1999 podařilo vybrat částku 5 200 200 Kč. Všechny darované peníze budou rozděleny v grantovém řízení na činnost nestátních neziskových organizací pomáhajících dětem, které jsou ohrožené či znevýhodněné.

Jelení 196/15, 118 00 Praha 1, tel.:02/33351831 e-mail: nros@terminal.cz, http://www.ecn.cz/nros

Nadace Open Society Fund Praha, financovaná americkým finančníkem a filantropem Georgem Sorosem, podporuje rozvoj otevřené občanské společnosti v České republice, a to zejména prostřednictvím programů v oblasti vzdělání na všech úrovních, projektů posilujících občanskou společnost a podporu aktivit v oblasti umění a kultury. V rámci mezinárodních projektů se nadace zaměřuje na oblast střední a východní Evropy a střední Asie.

V umění (program Cultural Link) nadace podporuje zejména nové vztahy a spolupráci mezi umělci v zemích bývalého východního bloku a prosazuje účast českých umělců v projektech, které jsou organizovány v zemích, kde operuje síť Sorosových nadací. Naopak tento program umožňuje pozvání umělců z těchto zemí do ČR. Smyslem programu je motivovat umělce a umělecké organizátory ke spolupráci s východním regionem a podporovat hledání aktuálních témat a forem v oblasti divadla, tance, hudby, výtvarného umění a filmu.

Nadace OSF Praha již stála při vzniku festivalu etnické hudby Respekt 98 a mimo jiné tím doplňuje své další programy v oblasti mezinárodních vztahů a samostatné romské programy, které v ČR rovněž nabízí.

Staroměstské nám. 22, 110 00, Praha 1
tel.: 02-2422 7456, fax.: 02-2422 7451
http://www.osf.cz, e-mail: osf@osf.cz

SPT TELECOM, a. s., se účastní mnoha projektů, které podporují kulturní a společenské bytí. Svoji podporu se rozhodl věnovat druhému ročníku festivalu RESPECT 99 proto, že hudba a všechny její podoby jsou jedním z prostředků, pomocí nichž lidé už odedávna komunikují.

A komunikace, to je doména naší společnosti. Víme dobře, jak je důležité předávat a přijímat informace, tedy komunikovat. Ale nejen to – dorozumívat se a respektovat. Jsme přesvědčení, že svým dílem přispějeme k vyřešení všeobecných komunitárních problémů a že tento festival etnické hudby posune nás všechny alespoň o kousek k respektování.

Jedenáctičlenný dechový soubor z vesnice Zece Prajani ležící na rumunsko-moldavské hranici patří do kategorie balkánských romských dechových souborů. V jejich hudbě se mísí vlivy rumunské, romské, turecké a prvky klezmer. Skupina, jejíž album *Radio Pascani* (1988) se setkalo s obrovským úspěchem, se objevuje na festivalových pódiích po celém světě. Je-li makedonský *Kocani Orkestar* označován za nejhlasitější a nejsehranější kapelu svého druhu, pak lze *Fanfare Ciocarlia* označit za nejrychlejší a nejběžnější. Ostatně sám kapelník *Ivancea* hrdě prohlašuje: „Jsme jedni z posledních a jsme ze všech nejrychlejší!“

Fanfare Ciocarlia

„Když říkám, že jsem z vesnice Zece Prajani, lidé si myslí, že pocházím z konce světa. Ale konec světa je přesně to správné místo pro naši muziku,“ říká trumpetista Costica „Cimai“ Trifan.

Zece Prajani (doslova „deset polí“) je vesnice čítající pouze čtyři sta duší, obklopená nízkými horami a prašnými cestami. Leží ve východním Rumunsku na dosah od hranic bývalé sovětské Moldavské republiky. Tato část Rumunska se vyznačuje drsnou izolací a její obyvatelé svou nezkrtnou poezií. Když se večer utiší vítr, od okolních svahů se odrážejí zvuky fanfár. Bydlí tady jedenáct rumunských romských muzikantů, kteří dohromady tvoří dechový ansámbl jménem *Fanfare Ciocarlia*.

Intenzita hudby rumunských romských dechových souborů a jejich pochodové rytmy jsou dědičtím po tureckých vojenských kapelách, které se objevily počátkem 19. století. Osmanská okupace v té době podstatně ovlivnila celý Balkán, což můžeme dodnes zřetelně slyšet v bulharské, makedonské, srbské a rumunské hudbě.

Muzika se od nepaměti předává z generace na generaci. Notové záznamy neexistují. Nástroje, které nesou stopy předchozích desetiletí, ztratily lesk a získaly svébytnou patinu. *Fanfare Ciocarlia* s nimi dokážou odpálit velkolepý hudební ohňostroj s neuvěřitelným citem pro spletité rytmy a závratná

tempa. Tradiční rumunské tance a turecké, bulharské i makedonské rytmy hrají na rohy, trumpety, klarinety a tympany.

Každý víkend vytáhnou své nástroje a hrajou na svatbách či při jiných svátečních příležitostech, často bez přestání i víc než 30 hodin. Pro každou důležitou životní událost existuje vhodný kousek: *geamparale*, *sirba*, *hora* a nakonec, pokud to nálada žádá, *šťavnatá* a osobitá *rusasca*. Po návratu domů ulevují muzikanti svým bolavým rtům a čekají na další angažmá.

Mezi staršími a mladšími muzikanty existuje obdivuhodná symbióza. Když sám starý mistr *Radulescu Lazar* sáhne po trumpetě a spustí divoký tanec „*Rusasca lui filon*“, zavládne utivé ticho. Oči mladších muzikantů se při těchto tónech snivě přimhouří a jejich prsty nervózně hladí klapky nástrojů. Starší muzikanti tolerantně mrkají, když mladší generace vytrubuje nové melodie na rohy. Protože hudba nikdy nemůže být „pouze“ tradicí, přebírají současné melodie z indických a amerických filmů a také přetvářejí hity mezinárodních rádií do svého osobitého *fanfarcioarlovského* stylu.

Ještě si neodkryjeje uši, pokud nechcete, aby krvácely následkem toho nejhluchšího rachotu od dob velkého třesku. *Fanfare Ciocarlia* je úžasný cymbálový třeskot z moldavské pohraničí, kde před válkou žila početná židovská komunita. Jsou zřejmým dů-

kazem o blízkém propojení mezi rumunskou hudbou a klezmer. Jejich cédečko reprezentuje multikulturní směs východoevropského folkloru a romských písniček.

Najdete na něm divoké rumunské hory a sirby, židovsky znějící písničky a melodie, které můžete slyšet u srbských a makedonských dechových kapel. *Fanfare* je rumunsky dechovka a *ciocarlia* (slavík) je jedním z nejznámějších přídavek rumunských romských kapel, zde v patřičně razantním podání.

Ostatně všechny písničky hrajou nejenom velmi hlasitě, ale také rychle, vyplivují trumpetová sóla do spletilých rytmů, které třesou tělem jako kodrcání vozu taženého mezkem. Kapelník *Ivancea* prohlašuje hrdě: „V naší oblasti jsme jedním z posledních takových ansámbli a jsme ze všech nejrychlejší.“ Myslí to zcela vážně a má pravdu: jak asi vypadají divoké místní večírky, na kterých *Fanfare Ciocarlia* hrají?

Sólisté obeznámení stejně se západním jazzem jako s tradičními proudy hrají svěží směs. Ale písničky pádí takovou rychlostí, že posluchač má pramalou možnost ocenit přínos toho kterého člena kapely, protože rohy a píšťaly souboru se mění v masivní melodicko-perkusivní píšť – a přivádějí nás k pochybám, jaký že to tanec udrží tempo s těmito svátečními a svátečními písničkami. Pouhý poslech je vyčerpávající. A děsivý. Vedle nepochybné a nevázané radosti lze vycítit i vztek ponižovaných lidí, které zvou *Neromové* do svých domovů a na slavnosti pouze pro jejich profesionalitu.

Filmy, které jste nestačili zhlédnout, pro vás opakujeme od 7.6. do 11.6. v promítacích sálech MK.

www.oneworld.cz

ethnic & world music fest

RESPEKT

1

9

9

9

17. 06. ^{čt/th} – 20. 06. ^{ne/su}

17.6. Pražský hrad - Španělský sál - 19.30 / 170,- Kč
tanec butoh

Kayo Mikami & Torifune Butoh-Sha

18.6. Palác Akropolis - 19.30 / 150,- Kč
věnováno české romské hudbě

Duo Slepčik; Čilágos; Álom

19.6. Pražský hrad - terasa Jízdárny - 15.00 / 380,- Kč
ethnic & world music

**Ensemble Tartit; Dundzingarav
Kroke; Reda Doumaz**

20.6. Pražský hrad - terasa Jízdárny - 15.00 / 380,- Kč
věnováno romské hudbě

**Ľudová hudba Juliusa Šuko Bartoša
Musafir; Fanfare Ciocarlia
Kék Láng; Álom**

společné vstupné na dny 19. a 20. 6. / 560,- Kč

ředprodej vstupenek

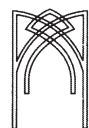
TICKETPRO®

Výstava červen
Palác Akropolis
fotografie z dokumentů ČT
Romové a hudba; Černobílá v barvě

HLAVNÍ
MĚSTO
PRAHA

Film 26.5. – 11.6.
dokumenty s tematikou lidských práv na
mezinárodním filmovém festivalu Jeden svět '99
pořádá Člověk v tísni – společnost při ČT, o.p.s.
www.oneworld.cz

Správa
Pražského hradu

fax: 02-2431 0896; pdn@hrad.cz

RESPEKT

fax: 02-296005; respect@respekt.cz

RACHOT

fax: 02-2271 6049; xx@rachot.cz